

NURIA PRIETO

Guia Elles són refugi

Una mirada feminista sobre la protecció internacional, l'asil i el refugi, adreçada a l'alumnat de secundària.

AJUNTAMENT DE CAMBRILS
Polítiques d'Igualtat i Salut

Primera edició: octubre 2022
Direcció editorial: Alba Besora Campo

© del text: Natalia Salvo Casaús, 2022
© de les il·lustracions: Nuria Prieto, 2022

© d'aquesta edició: Meraki, 2022
Edicions Salòria, SL
Passeig del Parc, 26
25700 La Seu d'Urgell
www.editorialmeraki.com
info@editorialmeraki.com

Maquetació: Lídia Boixader Español
Correcció: Muntsa Fernàndez Ubiergo

Impremta GoPrinters

Editen:

m/raki
saber

AJUNTAMENT DE CAMBRILS
Polítiques d'Igualtat i Salut

900 900 120
Contra la violència
masclista Atenció 24 h

 Generalitat de Catalunya
Departament d'Igualtat
i Feminismes

 AJUNTAMENT DE CAMBRILS
Benestar Social
PICI Projecte d'Intervenció Comunitària Intercultural

Qualsevol mena de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra resta rigorosament prohibida i estarà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra.

Segons dades de les Nacions Unides, més de 80 milions de persones al món s'han vist obligades a fugir de casa seva. L'Agència de l'ONU que tracta la qüestió de les persones refugiades, l'ACNUR, estima que cada dos segons una persona es veu obligada a desplaçar-se com a conseqüència de la guerra i les persecucions, que poden ser de naturalesa diversa, des de raons polítiques fins a raons d'orientació sexual. És una xifra sense precedents que testimonia que els exilis i els desplaçaments forçosos són una realitat ben dolorosa que, lluny de minvar, actualment assoleix nivells històrics. Darrere de les xifres, doncs, hi ha vides truncades i marcades per sempre.

A la segona meitat del segle xx, l'historiador Eric Hobsbawm escrivia: *La humanitat ha après a viure en un món on la matança, la tortura i l'exili massiu ja no sorprenden ningú.* Actualment, vivim temps incerts en què algunes realitats com la de les migracions i el refugi ens colpegen amb duresa. S'està produint el major nombre de desplaçaments forçats que mai s'hagi conegut al llarg de la història com a conseqüència dels conflictes armats i les persecucions polítiques, però també provocats per la desigualtat extrema, que està assolint nivells insuportables, i pels efectes nocius del canvi climàtic, que ja han provocat que la vida sigui impossible a moltes parts del planeta.

A continuació, ens acostarem a la realitat del refugi i les migracions des de la perspectiva feminista, per a la qual cosa donarem resposta a tot un seguit de preguntes.

Qui són les persones refugiades?

Són aquelles que es veuen obligades a fugir dels seus països perquè estan sent perseguides i corren perill. Provenen de diferents llocs del món, especialment d'on hi ha conflictes armats o on no es respecten els drets humans.

Quina diferència hi ha entre una persona refugiada i una persona migrant?

Les persones migrants són aquelles que es desplacen a un altre país per motius diferents del conflicte armat o la persecució política. Normalment, la pobresa i la desigualtat solen ser les principals causes que les empenyen a fugir, encara que en els últims temps s'han incrementat exponencialment les migracions per causes climàtiques, és a dir, de persones que es veuen obligades a fugir de casa seva perquè les conseqüències del canvi climàtic l'han fet inhabitable.

NURIA PRIETO

Com afecta el refugi les dones i les nenes?

Actualment, hi ha 89,3 milions de persones refugiades arreu del món, la meitat de les quals són dones i nenes. Els principals països d'origen d'aquestes persones són Síria, Veneçuela i l'Afganistan, encara que amb l'esclat de la guerra russo-ucraïnesa més de deu milions de persones ucraïneses s'han vist obligades a fugir del seu país. La majoria són dones, perquè quan el motiu del refugi és una guerra o un conflicte armat, els homes són cridats a files als seus respectius exèrcits i no poden sortir del país.

NURIA PRIETO

Quines desigualtats i violències pateixen les dones i nenes refugiades?

A més de patir les mateixes problemàtiques que els homes refugiats, aquestes dones i nenes tenen més possibilitats de patir diferents formes de violència per raó de gènere, com ara les violacions, els matrimonis forçats o el tràfic amb finalitats d'exploració sexual, la qual cosa, n'augmenta la seva vulnerabilitat.¹

Un exemple de tot això té com a protagonistes les dones en trànsit de l'Amèrica del Sud i l'Amèrica Central. Moltes han manifestat que porten pegats anticonceptius per evitar quedar embarassades durant els episodis de violència sexual que són conscients que patiran en algun moment de la seva travessia.

---

1. El tràfic de persones és una forma actual d'esclavitud. Consisteix a captar persones als països més pobres del món i desplaçar-les a altres llocs amb la finalitat d'explotar-les de diferents maneres. Hi ha tràfic amb finalitats d'exploració sexual, que afecta de forma gairebé exclusiva dones i nenes, però també existeix el tràfic amb finalitats d'exploració per a mendicitat o d'exploració laboral.

NURIA PEIETO

Com es fa l'acollida de les persones refugiades a Espanya?

Es fa a través dels programes de protecció internacional del govern d'Espanya, que gestionen entitats socials. Aquests programes tenen dues fases: una primera d'acolliment immediat, en la qual es cobreixen les seves necessitats bàsiques,

i una segona fase d'autonomia, centrada, fonamentalment, en la seva inclusió social i laboral que les permeti iniciar una nova vida al país d'acollida.

En el cas de Catalunya, també es treballa a través del Programa català de refugi (PCR), que és una acció solidària que ofereix recursos diversos: accés a la renda garantida de ciutadania (RGC), habitatge, oportunitats laborals i programa de mentoria per tal d'afavorir la seva inclusió i autonomia a la societat catalana acollidora.

NURIA PEIETO

A més dels programes d'acollida, existeixen poderoses eines per ajudar les poblacions més vulnerables del planeta a fer front als reptes i desafiaments que se'ls presenten. En són exemples la cooperació internacional per al desenvolupament o l'ajuda humanitària i d'emergència.

Dades sobre la situació de les dones al món

El
35%

de les dones a tot el món ha patit violència física, sexual o psicològica en algun moment de la seva vida.

Una de cada 5

dones refugiades ha patit violència sexual.

200 milions

de dones i nenes han estat mutilades genitalment, 44 milions de les quals són menors de 15 anys.

750 milions

de dones han estat obligades a casar-se abans d'arribar a la majoria d'edat.

El
98%

dels 4,5 milions de víctimes de tràfic amb finalitats d'explotació sexual al món són dones i nenes.

El
55%

de les víctimes de tràfic amb finalitats d'explotació laboral al món són dones.

49 països

del món no tenen lleis que protegeixin les dones enfront de la violència per raó de gènere.

Testimonis reals

Grace, procedent de Filipines.

La Grace juga tota l'estona amb una goma per als cabells que té al canell. És un signe de nerviosisme. Intento somriure-li perquè, com diu Marwan en una de les seves cançons: *“para partir fronteras, la sonrisa es un serrucho”*.

Comença explicant-me que no es diu Grace o, almenys, no des del seu naixement. És un pseudònim, un refugi per a ella. Quina paradoxa! Se sent més segura amb aquest nom que amb el seu perquè li sembla que l'anonimat la protegeix.

Va poder estudiar a la universitat, cosa que no és comú al seu país, especialment si ets dona, perquè és molt difícil que les famílies filipines puguin pagar els estudis als seus fills i filles. I com que, a més, Filipines és un país amb uns nivells alts de masclisme, l'educació de les noies no es considera una prioritat.

Es va graduar en Dret i va participar en diferents moviments socials en defensa dels drets humans, cosa que li va portar molts problemes, especialment quan la repressió imposada pel govern de Rodrigo Duterte¹ es va fer més cruenta. Duterte va considerar “terrorista” tota opinió política diferent de la seva. I la va castigar. La situació es va tornar insostenible i la Grace va haver d'abandonar Filipines en el moment en què la seva vida corria un perill real. *Al meu país, moltes dones viuen en una situació de pobresa extrema, hi ha molta violència*

---

1. Rodrigo Duterte va ser president de Filipines entre els anys 2016 i 2022. Se'l considera un polític dèspota i tirà, gairebé un dictador, que va perseguir aquells qui no compartien les seves idees o bé defensaven altres maneres de pensar. Va perdre les eleccions filipines del 30 de juny de 2022. El text amb la història de la Grace va ser elaborat abans que abandonés el poder.

contra elles. Fins i tot les nenes són venudes per al turisme sexual. És aterridor, diu.

Va arribar a Espanya fa poc més d'un any, procedent de Hong Kong, on residia després de fugir de la seva ciutat, el nom de la qual s'omet per qüestions de seguretat i protecció.

La Xina no reconeix a les persones refugiades i, per tant, és un país de trànsit per a les persones que fugen de les seves nacions. Això vol dir que no té programes de protecció internacional, com hi ha a Europa, i per això no reconeix els drets internacionals que assisteixen les persones refugiades. Quan arriben al gegant asiàtic passen a una situació d'irregularitat administrativa i l'única cosa que poden fer és sol·licitar no ser retornades als seus països d'origen argumentant que les seves vides estan en perill. En aquest moment, comença un procés lent i a vegades infructuós per aconseguir no ser retornades als països dels quals fugen, especialment per a les dones. La Xina imposa en aquests processos els anomenats "exàmens de gènere", que consisteixen a segregar les dones i els homes a través d'estereotips sexistes que les perjudiquen, ja que són molt poques les que obtenen el permís per residir temporalment a la Xina fins que poden anar a un altre país que sí que tingui programes de refugi que les protegeixi.

Actualment, la Grace es troba en la fase final d'un programa de protecció internacional del govern espanyol. Aquests programes tenen dues fases: una primera, en la qual ofereixen a les persones refugiades allotjament i els hi cobreixen les necessitats més immediates, com ara l'alimentació o l'aprenentatge de l'idioma si procedeixen d'un país on no es parla castellà; i una segona fase, d'autonomia, centrada a aconseguir que aquestes persones trobin feina i una llar on començar la seva nova vida. Ella se sent agraïda pel suport i l'afecte que ha rebut aquí, però incideix contínuament en el fet que *és molt difícil explicar-li a un europeu el que passa a Filipines, ho veuen com una cosa llunyana, que no els afecta. Amb prou feines hi ha interès pel que passa allà.* Les seves esperances estan orientades a homologar la seva formació acadèmica i construir un futur com a advocada al nostre país.

Leydi, procedent de Veneçuela.

Vaig conèixer la Leydi en un acte sobre persones refugiades que tenia per objectiu acostar la societat espanyola al coneixement d'aquesta realitat a través d'experiències de vida en primera persona.

La Leydi és una dona empoderada, de conviccions i valors fermes. Parla amb força i expressa passió pel seu fill en cadascuna de les paraules que diu.

Va néixer a Veneçuela i allí va passar la major part de la seva vida, fins que la lluita per garantir al seu fill, un nen amb diversitat funcional, un present i un futur millors, la va obligar a fugir amb el petit José Antonio.

La Leydi va moure cel, mar i terra al seu país perquè el seu fill pogués anar a un centre educatiu especialitzat i adaptat a les seves necessitats. Va picar totes les portes que va poder i va lluitar sense treva per allò que creia que era just i necessari per al seu fill.

La seva constància i la força de les seves reivindicacions li van portar múltiples problemes amb les autoritats d'un país que vulnera sistemàticament els drets humans; cosa que va provocar que hagués de fugir, juntament amb el seu fill, perquè les seves vides començaven a córrer perill.

Actualment viu a Espanya, i tots dos formen part d'un programa de protecció internacional. En José Antonio assisteix a un centre educatiu adaptat i la Leydi continua lluitant, dia a dia, per oferir al seu fill una vida més digna, des del ferm convenciment que *igualtat* també és construir el món a la mida de totes les persones.

Habibah, procedent de Nigèria.

La Habibah ha fregat la foscor i ara cus les ferides. L'han travessada totes les violències a les quals una dona està exposada només pel fet de néixer dona i, tot i això, continua creient que la paraula és un lloc segur; encara que els seus silencis, gairebé sempre, diuen molt més que les seves paraules.

Viu en un poble costaner espanyol i cuida el seu petit jardí, que és l'avantsala de la seva nova llar. Si la llar és el lloc on vivim, ella és de molts llocs, o potser de cap. Dubta, no perquè no tingui les paraules adequades, sinó perquè encara no s'ha deslliurat del temor a pronunciar-les.

La Habibah no és només una dona refugiada, és una supervivent del tràfic amb finalitats d'explotació sexual. Va arribar a Espanya captada per una xarxa que explota dones, enganyada amb l'amenaça de fer servir el vudú en contra seva. A Nigèria existeix una forta creença que el vudú pot provocar danys irreparables a les dones i, especialment, a les seves famílies. Moltes són captades per a ser prostituïdes mitjançant l'engany i la coacció amb aquesta pràctica. Un cop arriben a Espanya, adquireixen deutes milionaris amb els seus explotadors i són sotmeses a totes les vexacions sexuals, físiques i psicològiques inimaginables.

En aquests moments, la Habibah es troba immersa en un programa especial de protecció internacional, amb atenció integral i especialitzada com a víctima de tràfic i explotació sexual. Encara que transmet serenitat, en el més profund del seu ésser hi habita un volcà. Intenta expressar com és viure amb abruptes alts i baixos emocionals, però li costa. El seu rostre és el reflex d'una ànima que ha trobat calma dins de la tempesta. Sap que la recuperació serà lenta, a vegades dubta de si algun dia podrà sanar completament, però té esperança. Reitera, gairebé de manera sistemàtica, la importància de trobar serenitat, tranquil·litat, com si aquest fos el bé més preuat que pot regalar-li la nova vida que se li obre davant.

Habibah també és un pseudònim, però si haguéssim de canviar-li el nom li diríem *Llibertat*, així, en femení singular, que també és nom de dona.

Anna, procedent d'Ucraïna.

A principis de 2022 va esclatar una guerra, després de la invasió d'Ucraïna per part de Rússia, que va desencadenar en un conflicte bèl·lic que, encara avui, continua marcant la història europea del present segle.

L'Anna vivia en una de les ciutats que estan sent el focus del conflicte bèl·lic, Khàrkiv, juntament amb la seva parella i la seva filla d'un any. Després de l'esclat de la guerra, i gràcies a l'activació de la directiva de protecció per a l'acollida de persones refugiades de la Unió Europea, que era la primera vegada que es posava en marxa des de la seva creació, l'Anna i la seva filla van arribar a Espanya i van entrar dins del sistema de protecció internacional del país. La seva parella es va haver de quedar a Ucraïna perquè no es permet la sortida als homes, especialment als joves, destinats a engrossir les milícies i l'exèrcit.

L'Anna parla a poc a poc, amb prou feines ha après una mica el castellà. Se la percep segura, però la veu li falla quan explica que no pot estar al costat del seu company de vida. La guerra, a més de tot el dolor que produeix, separa famílies. Abraça amb força la seva filla, com si la petita fos el mític fil vermell que ens manté unides a tot el que estíem.

Quan relata la travessia fins a arribar a Espanya parla de por, del temor que se sent quan ets una dona sola amb un bebè en braços, abandonant casa teva i començant un llarg camí cap a un lloc desconegut. Narra amb angoixa com amigues i companyes li explicaven que en algunes fronteres estaven drogant dones per agredir-les i abusar-ne. També de les nenes i els nens. La barbàrie es mou bé entre

les crisis, i les dones, les nenes i els nens són els seus principals objectius.

Mira la televisió amb atenció, llegeix diaris i està connectada, gràcies a la tecnologia, amb la seva família i amistats. Espera la fi de la guerra i desitja tornar al seu país, a casa seva, al costat del seu marit. Està profundament agraïda a Espanya, però no amaga la voluntat de reprendre la seva vida quan la guerra li ho permeti. Si tota generació té la seva pròpia cicatriu, la cicatriu de la generació ucraïnesa de l'Anna és una guerra insòlita el 2022.

Proposta de treball amb aquesta guia:

Dissenya un país solidari

Per realitzar aquest exercici, us proposem que seguiu els passos següents:

1. Reflexioneu, en grup, sobre la realitat que es viu a diferents llocs del món. Per això us seran útils els testimonis i les dades sobre la situació de les dones exposades anteriorment.
2. Recolliu possibles aportacions que millorarien o canviarien les condicions de vida de les persones procedents (i/o residents) dels racons més vulnerables del planeta.
3. Un cop recollides totes aquestes aportacions, que configuraran el disseny del país solidari sobre el qual heu reflexionat, plasmeu-les a través de la plataforma o del mitjà que considereu que pugui fer que els vostres missatges i propostes tinguin més impacte: a través de dissenys gràfics, obres d'art, vídeos, podcasts, textos i newsletters...
4. Amb motiu d'una cita imprescindible, com ara el Dia dels Drets Humans o una altra de les dates assenyalades que estableix Nacions Unides, podeu exposar totes les vostres propostes per fer visible l'aportació que té la intel·ligència col·lectiva posada al servei del progrés i la justícia social.

Recursos municipals

Servei d'Acollida Municipal

És un conjunt d'accions i recursos que responen a les necessitats inicials de formació i informació de les persones nouvingudes. Inclou l'acompanyament, la formació i la certificació d'uns coneixements mínims per facilitar el viure i treballar a Catalunya. Comptem també amb assessorament jurídic gratuït en matèria de migracions.

Si necessiteu contactar amb nosaltres, ens trobareu a: Pl. de la Vila, núm.1 (baixos)

Telèfon 977 368 190 Ext. 4 | ciutadania@cambrils.cat

Horari d'atenció: de dilluns a divendres de 9 a 14 h

PICI

El projecte d'Intervenció Comunitària Intercultural és una intervenció sociocomunitària i dinamitzadora que té la voluntat d'afavorir la creació i millora d'espais per a la convivència i integració social i el coneixement entre cultures, promoure la participació ciutadana, la convivència i la mediació intercultural, fomentant la cohesió social i la interculturalitat.

Telèfon: 977 368 190 Ext. 4028 - 669 162 506 | pici@cambrils.org

www.facebook.com/pici.projectedintervenciocomunitariaintercultural

www.instagram.com/pici_cambrils/

Servei d'Informació i Atenció a les Dones (SIAD)

És un servei municipal especialitzat, proper, gratuït i confidencial on totes les dones poden trobar-hi la informació i l'atenció social, psicològica i/o jurídica que necessitin en relació a tots els àmbits de la seva vida laboral, social, personal i/o familiar.

Si necessiteu contactar amb nosaltres ens trobareu a:
Ajuntament de Cambrils: Pl. Ajuntament, 4 (2a planta)

977 794 579 Ext.2107/4311 - 627 247 669 | siad@cambrils.cat

Horari d'atenció: de dilluns a divendres de les 9 a les 14 h

Servei d'Atenció Integral a la Diversitat Afectiva, Sexual i de Gènere (SAI DASiG)

És un servei municipal especialitzat, proper, gratuït i confidencial on totes les persones lesbianes, gais, bisexuals, trans, intersexuals, i més... (LGBTI+), les seves famílies i el seu entorn proper poden rebre informació, atenció social, psicològica i/o jurídica en relació a la plena garantia dels seus drets.

Si necessiteu contactar amb nosaltres ens trobareu a:
Ajuntament de Cambrils: Pl. Ajuntament, 4 (2a planta)

977 794 579 Ext.2118 | sai@cambrils.cat

Horari d'atenció: de dilluns a divendres de les 9 a les 14 h

www.cambrils.cat/igualtat

[Instagram/cambrils.salutidretssocials](https://www.instagram.com/cambrils.salutidretssocials) | [Facebook/cambrils.salut.igualtat.inclusio](https://www.facebook.com/cambrils.salut.igualtat.inclusio)